

SZAKPOLITIKAI JAVASLAT - 2023 No.3

HOGYAN SEGÍTSÜK A MAGYAR VÁLLALATOK MEGERŐSÖDÉSÉT?

Az Egyensúly Intézet szakpolitikai
javaslatai az állami támogatások
rendszerének megújításáról

**Egyensúly
Intézet**

Hogyan segítsük a magyar vállalatok megerősödését?

Az Egyensúly Intézet szakpolitikai javaslatai
az állami támogatások rendszerének megújításáról

2023-03

A szakpolitikai javaslatcsomag elkészítéséhez nyújtott
értékes szakmai segítségéért köszönetet mondunk

Fazekas Gábornak, Telegdy Álmosnak, Keller Péternek,
Szepesi Balázsnak, Szebeni Dávidnak,
Abdulwahab Ádámnak és Reizer Balázsnak.

Felelős kiadó és szerkesztő: Egyensúly Intézet

Kiadványszerkesztés: Zádori László

2023. március

© Egyensúly Intézet

Magyarország jövő időben ►►

Egyensúly Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	4
1. Mi a probléma?	8
2. Áldás vagy átok? – A magyar vállalkozásfejlesztés tanulságai	10
3. Az Egyensúly Intézet szakpolitikai javaslatai az állami támogatások rendszerének megújításáról	22

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

01

Európai uniós csatlakozásunk páratlan kitorési lehetőséget kínált a magyar vállalkozások és általuk a teljes magyar gazdaság megerősödése számára. Az elmúlt közel két évtizedben hazánk az uniós források egyik fő kedvezményezettje volt, miközben az állam kiemelten sokat (az utóbbi években az EU-s átlag kétszeresét) fordította vállalkozásfejlesztésre. Az adatok azonban egyelőre arról tanúskodnak, hogy nem sikerült élnünk a történelmi lehetőséggel. Bár kétségtelenül történt felzárkózás, a jellemzően hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozások termelékenységére még mindig jóval elmarad a Magyarországon működő multinacionális cégektől, sőt még a többi visegrádi ország hasonló méretű vállalkozásaiétól is. Ráadásul régiós összevetésben igen kevés hazai tulajdonú vállalkozásnak sikerült nemzetközi bajnokká, azaz a nemzetközi piacon is meghatározó céggé kinőnie magát.

02

Ezért meg kell vizsgálni, mit tanulhatunk az eddigi tapasztalatokból: megfelelően használtuk-e fel a magyar gazdaságba beáramló forrásokat? Milyen formában és milyen vállalatokat érdemes támogatni? Tanulhatunk-e a sikeres országok példájából? Mit kellene másképp tennünk, ha szeretnénk hatékonyan hozzájárulni a magyar vállalatok megerősödéséhez és versenyképességünk növeléséhez?

.....

03

Az eddigi magyar fejlesztéspolitikának négy fő jellemzője volt: 1. a külföldi működő tőke vonzására összpontosított; 2. erősen újraosztó és sok elemében belterjes volt; 3. a kkv-k viszonylag kevés állami támogatáshoz jutottak; 4. a támogatások a feldolgozóiparra fókuszáltak. A korábbi sikeres fejlesztő államoktól a magyar módszer elsősorban

abban különbözik, hogy elsősorban külföldi működő tőkére épít. Ugyanakkor a történelemben nem ismerünk olyan sikeres államot, amely hasonló úton, azaz kizárólag a feldolgozóiparra koncentrált külföldi tőke révén tudta volna kivezetni a gazdaságot a közepes fejlettség csapdájából.

04

Az EU-n belül Magyarország költi a legtöbbet állami támogatásokra: az előző EU-s költségvetési ciklusban évente a GDP 2,4 százalékát, szemben az EU átlagos 1,2 százalékával. Ez a jövedelmek erős újraosztásával jár, mivel még az EU-s források is jelentős hazai költségvetési társfinanszírozást igényelnek.

05

Magyarország ma Írország után a külföldi vállalatoktól leginkább függő ország az EU-ban. Hazánkban a versenyszféra által termelt hozzáadott érték nagyjából felét állítják elő külföldi tulajdonú vállalatok, ami jócskán meghaladja az EU-ban átlagos 30 százalékos arányt.

06

A külföldi működő tőke egyszerre lehetőség és kockázat. Előnye, hogy rövid távon javít a makrogazdasági mutatókon, és ennek előnyeit a hazai vállalkozások is élvezik. Hátránya ugyanakkor a jellemzően alacsony hozzáadott értékű termelés és a csekély mértékű átgyűrűző hatás – vagyis hogy a költségeihez mérten alig segíti a hazai vállalkozások termelékenységének javítását. További hátránya, hogy a tulajdonosi jövedelmek hazautalása miatt összességében drága finanszírozási forma más alternatívákhoz képest. Emellett a multinacionális vállalatok jelenléte munkaerőhiányos helyzetben a hazai vállalatoktól szívja el a munkaerőt. Összességében a főként a külföldi tőkére építő gazdaságfejlesztés nem hoz felzárkózást. A hasonló történelmi és gazdasági helyzetből induló pozitív európai példák (például Észtországé) fő tanulsága az, hogy az állami vállalkozásfinanszírozási stratégia csak akkor lehet sikeres, ha előtte az állam az oktatás, az adórendszer és a közigazgatás területén elvégzi a házi feladatát.

07

Az elsősorban a hazai kkv-kat célzó, nem egyedi alapon kiosztott támogatások sem tudtak érdemi felzárkózást eredményezni az elmúlt évtizedekben: bár az operatív programokon keresztül folyósított támogatások javítják a vállalatok fő üzleti mutatóit (állóeszközök, létszám, árbevétel), általában nem növelik a hatékonyságot, például a munkatermelékenységet. Ráadásul azokban az években, amikor az EU-s források intenzíven áramlanak az országba, a vállalatok nagyjából kétszer annyi támogatást kapnak, mint amennyi társasági adó befolyt tőlük.

08

Ezért az Egyensúly Intézet javaslata szerint a vállalkozásfejlesztés legfontosabb és egyúttal leghatékonyabb módja nem a vállalkozások állami forrásokból történő pénzügyi támogatása, hanem a magyarok tudásába való következetes, intenzív befektetés – a vállalati szféra legfontosabb strukturális problémáira (a képzett munkaerő hiányára, az alacsony hozzáadott értékre, az elavult termelési technológiákra stb.) a közoktatás mélyreható reformja a legnagyobb hasznot hajtó megoldás.

09

A nagy összegű egyedi támogatásokat használjuk szociális és patrióta célokra: kizárólag Szabad Vállalkozási Zónákban (SZVZ) támogassunk vállalkozásokat! Így a leszakadó térségek lakosságmegetartását és munkahelyteremtését tudjuk támogatni. A multinacionális vállalatokat csak akkor támogassunk, ha nincs olyan magyar vállalat, amely hasonló hatást tudna kifejteni a térségben!

10

Kutatás-fejlesztési támogatást csak akkor folyósítsunk, ha annak hasznából hazai szereplők is profitálnak! Kizárólag a kutatóintézetet vagy hazai vállalatokat magukba foglaló konzorciumok és klaszterek kaphassanak K+F-támogatást! Feldolgozóipari hangsúly helyett támogassuk a szolgáltatásokat és a kreatív ágazatokat! Emellett kizárólag olyan beruházásokat támogassunk, amelyek nem rónak jelentős többleterhet az állami infrastruktúrára, és energetikailag önellátók!

11

Támogassuk intenzívebben a ma viszonylag kis méretű, de már nagyvállalatnak minősülő (250–1000 fős) cégeket! Az egyedi támogatásokra szánt keretektől csoportosítsunk át elitprogramjainkra – segítsük a nemzetközi bajnokok létrejöttét!

12

Alacsonyabb támogatási arányt a pályázatokban! Vagyis az állam, illetve az EU kisebb összegekkel nagyobb önrésztű projekteket támogasson – ezáltal több projekt részesülhetne hatékonyabb és kevésbé torzító hatású segítségben.

13

Vonjuk be a bankokat az állami támogatások folyósításába! A pénzügyintézeteken keresztül folyósított állami támogatásokhoz a bankok is tegyék hozzá a saját pénzüket! A bankok intenzívebb bevonásával tehermentesítsük a túlterhelt Irányító Hatóságokat, ezáltal gyorsítva a pályázatok értékelését!

14

Nagyon kedvező pénzügyi feltételekkel juttatott állami támogatást csak az alkalmazottak képzése árán lehessen odaítélni!

15

A fejlesztéspolitika egy-egy kiemelt termelési ágazat támogatása helyett koncentráljon olyan hosszú távú társadalmi igényekre, mint a zöld átállás, a klímaalkalmazkodás, a digitális átalakulás vagy a társadalom előregedése!

1. MI A PROBLÉMA?

Európai uniós csatlakozásunk páratlan kitörési lehetőséget kínált a magyar vállalkozások számára. **Az elmúlt közel két évtizedben hazánk az uniós források egyik fő kedvezményezettje volt, miközben az állam saját forrásaiból európai összevetésben is kiemelten sokat fordított vállalkozásfejlesztésre.** Megnyílt az elvi lehetőség a magyar gazdaság duális szerkezetének megtörésére, vagyis arra, hogy csökkenjen a szakadék a termelékeny, a nemzetközi versenyben is fajsúlyos multinacionális cégek, illetve a kevésbé versenyképes, a hazai piacról kitörni nehezen tudó hazai tulajdonú vállalkozások között.

Az adatok azonban egyelőre arról tanúskodnak, hogy nem sikerült élnünk a történelmi lehetőséggel. Bár kétségkívül történt felzárkózás, a hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozások termelékenysége még mindig jóval elmarad az itt működő multikétól vagy a hasonló méretű régiós vállalkozásokétól, miközben régiós összevetésben igen kevés hazai tulajdonú vállalkozásnak sikerült nemzetközi bajnokká kinőnie magát. Ez különösen meglepő, ha figyelembe vesszük, milyen sok uniós és költségvetési forrást fordítottunk vállalati támogatásokra, vagy ha Magyarország felzárkózásának mértékét összevetjük azzal a fejlődéssel, amelyet legközelebbi régiós versenytársaink tudtak felmutatni.

Enneksorán persze az a kérdés is felvetődik, hogy egyáltalán **miképpen határozzuk meg a vállalkozásfejlesztési támogatások célját.** A Magyarországhoz hasonló, kisméretű, tőkeszegény posztszocialista országok esetében ugyanis a fejlesztéspolitikának minden esetben számolnia kell a tőkehiány strukturális akadályával, valamint azzal, hogy a megnyíló európai piacokon jelentős hátrányban indultunk mind a már létező hazai vállalatok számát, mind a gazdaság szerkezetét, mind az innovációs és munkakultúrát tekintve. Nem véletlen, hogy a rendszerváltást követő kormányok mindegyike versenyképességünk egyik kulcstényezőjeként kezelte a külföldi tőkét, illetve a külföldi beruházások hazánkba vonzásának képességét. **A kilencvenes évek legeleje óta meghatározó érv szerint a hazai vállalati szféra megerősödése szempontjából nélkülözhetetlen a Magyarországra betelepülő multinacionális vállalatok**

„húzó hatása” – vagyis hogy a multik tevékenységéhez köthető tovagyrúzó hatás (a beszállítói láncok, a technológia és az innováció, a munkakultúra) a piacgazdaság megszakított hagyományai miatt végső soron a hazai vállalatok megerősödésének záloga.

Bő három évtizeddel a rendszerváltás és közel két évtizeddel uniós csatlakozásunk után érdemes megvizsgálni a tapasztalatokból és az adatokból levonható tanulságokat. Az alábbiakban a következő kérdésekre keressük a választ:

- Mi jellemzi a magyar vállalkozásfejlesztés elmúlt húsz évét?
- Milyen eredmények rajzolódnak ki az adatokból – áldásnak vagy átoknak bizonyult-e a vállalati szektornak juttatott rengeteg forrás?
- Számít-e a támogatások formája? Mi a jobb: a vissza nem térítendő támogatás, vagy a hiteltámogatások és az adókedvezmények?
- Fenntartható-e a külföldi működő tőkére alapozott fejlesztéspolitika iránya?
- Levonhatók-e tanulságok a sikeresebb országok példájából?
- Mit kellene másképp csinálnunk, ha azt a célt tűzzük ki, hogy a következő évtizedben érdemben segíteni tudjuk a hazai vállalatok megerősödését?

Az alábbiakban **kizárólag a vállalkozásfejlesztési támogatások hasznosulását fogjuk vizsgálni, mivel ezek alapvetően befolyásolják a magyar gazdaság termelékenységét, következésképpen felzárkózási képességünk alakulását.** Ennek során nem fogunk különbséget tenni a kizárólag hazai forrásból finanszírozott, illetve az uniós eredetű támogatási programok között. Bár a kettő működését sok szempontból eltérő szabályozás határozza meg, eredményüket tekintve jellemzően nem különböznek egymástól, hiszen ugyanazoknak az EU-s jogi kereteknek kell megfelelniük. Vagyis **amikor állami**

támogatásról beszélünk, akkor nem a források eredete a fontos, hanem az, hogy azokat az állam osztja szét a vállalkozások között. Mivel a mezőgazdasági szektor támogatása alapvetően eltérő logikájú rendszerben történik, vizsgálatunkat a mezőgazdaságon kívüli versenyszféra vállalataira korlátozzuk. Ugyancsak nem foglalkozunk itt a közbeszerzési rendszerrel, amelynek esetében az állam nem befektetőként, hanem direkt megrendelőként lép fel, és maga az eljárás is alapvetően eltérő logikát követ.

Az alábbiakban először megvizsgáljuk a külföldi működő tőkére építő magyar gazdasági modell előnyeit és hátrányait. Ezt követően áttekintjük a támogatások hatásosságát mérő adatokat, ezt a képet pedig az érintett vállalkozókkal és szakértőkkel folytatott konzultációink eredményeivel árnyaljuk.¹ Végezetül javaslatokat fogalmazunk meg az állami támogatási rendszer megújítására vonatkozóan.

A hazai tulajdonú kis- és közepes vállalkozások termelékenysége még mindig jóval elmarad az itt működő multikétól vagy a hasonló méretű régiós vállalkozásokétól, miközben régiós összevetésben igen kevés hazai tulajdonú vállalkozásnak sikerült nemzetközi bajnokká kinőnie magát.

¹ Az Egyensúly Intézet szakértői 2022 folyamán 10 vidéki és 3 budapesti helyszínen egyeztettek a vállalkozásfejlesztési rendszerről a vállalkozások megjelent képviselőivel, személyes csoportos konzultációk keretében. A mintegy 170 megkérdezett válaszaiból kvantitatív és kvalitatív eredményeket szűrtünk le. Emellett 6 szakértővel folytattunk mélyinterjút. Szakértői véleményük ismertetésére szakpolitikai, végrehajtói vagy közvetítői oldalon érintett, esetleg ezekből több területre is rálátó szakembereket kértünk fel.

2. ÁLDÁS VAGY ÁTOK? – A MAGYAR VÁLLALKOZÁS- FEJLESZTÉS TANULSÁGAI

Minden vállalat fejlődése szempontjából kulcsfontosságú, hogy rendelkezésére állnak-e az ehhez szükséges források. Utóbbiak alapvetően két nagyobb csoportra oszthatók:

- a normál piaci működésből (leginkább árbevételből) származó forrásokra
- gyakorlatilag „ingyenes” forrásokra: ilyen mindenekelőtt a bőséges természeti kincs (például olaj, gyémánt), illetve az állami támogatások

„Ingyenes” forrás kiosztása esetében az állam eltér a piacgazdaság szokásos logikájától annak érdekében, hogy pont annak valamilyen kudarcát orvosolja. A legfontosabb dilemma az, hogy a piaci logikától való eltérés olykor nem árt-e kifejezetten a piaci működésnek.

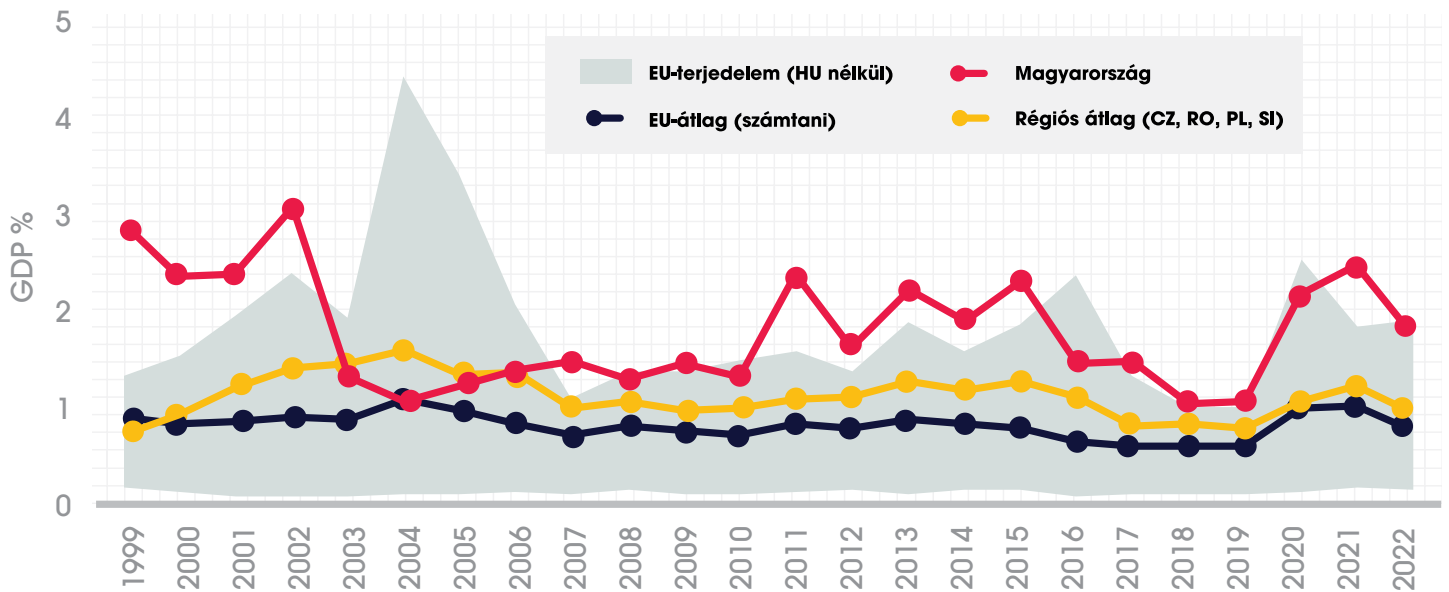
Jelentős vállalkozásfejlesztési transzferek tartós beáramlására a nemzetgazdaságba – ha eltekintünk a fejlődő világ fejlesztési segélyeitől – elsősorban Európában találunk példákat. Azt, hogy a támogatásokat eredményesen is fel lehet használni, egyes kelet-közép európai államok (Észtország, Szlovénia, Csehország), de Írország fejlődése is látványosan igazolja.² A támogatásokkal élni nem tudó országok közé jellemzően a déli államokat, elsősorban Görögországot és Portugáliát szokás sorolni. Bár ezek bő negyven évvel ezelőtti csatlakozásuk óta folyamatosan nettó kedvezményezettjei az uniós költségvetésnek, nem tudtak élni a „kincsek” adta lehetőségekkel – sőt a rosszul felhasznált, de évről évre mintegy garantáltan érkező „ingyen” pénz a természeti

erőforrásokhoz hasonló módon olykor egyenesen gátolta a versenyképesség növelését. Mindez azt igazolja, hogy az „ingyenes” forrás ugyanúgy lehet átok, mint áldás – ami értelemszerűen attól függ, hogy az egyes államok hogyan használják fel azokat.

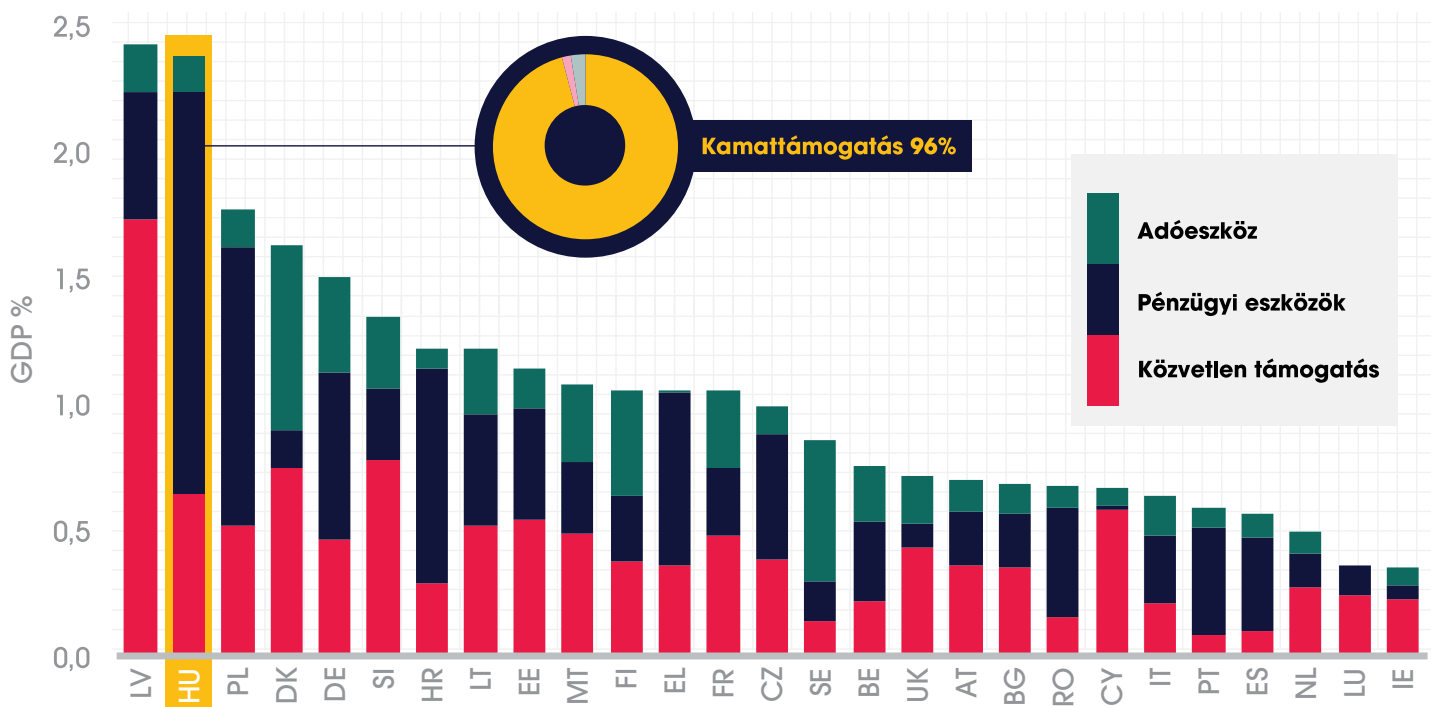
Vajon mi a helyzet Magyarországon? Mit mondanak az adatok: a vállalatoknak juttatott „ingyen pénz” segíti a magyar gazdaság fejlődését? Tényleg megerősíti a magyar cégeket, hozzájárulva a közepes jövedelem csapdából való kitöréshez? Vagy épp ellenkezőleg, piactorzító hatásával és a nem megfelelő célzásból eredően egyenesen rontja a magyar gazdaság versenyképességét? A kérdésfelvetés azért is különösen releváns hazánk szempontjából, mert más országokkal összevetve Magyarországon hosszú ideje kiugróan fontos szerepet játszanak a vállalati tőkejuttatások. Hazánkban mind a tágabban vett állami támogatások, mind a vállalkozásfejlesztési támogatások GDP-hez viszonyított aránya már EU-csatlakozásunkat megelőzően is messze meghaladta mind a régiós, mind pedig az EU-s átlagot (1–2. ábra).

 Az „ingyenes” forrás ugyanúgy lehet átok, mint áldás – ami értelemszerűen attól függ, hogy az egyes államok hogyan használják fel azokat.

² Az országok fejlődése persze nem korlátozható egyetlen tényezőre. Az uniós csatlakozás például a tőkebeáramlásán kívül számos egyéb csatornán, például már a jogharmonizáción, illetve az áruk, a tőke, a személyek és a szolgáltatások szabad áramlásán is lehetőséget kínál a felzárkózáshoz.

1. ábra: A nem pénzügyi vállalatok által kapott tőketranszferek (forrás: az Eurostat adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai)

2. ábra: Az Európai Bizottság felé bejelentett állami támogatások átlagos GDP-arányos értéke eszközök szerint 2015 és 2020 között³ (forrás: az Eurostat, illetve az Európai Bizottság adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai)

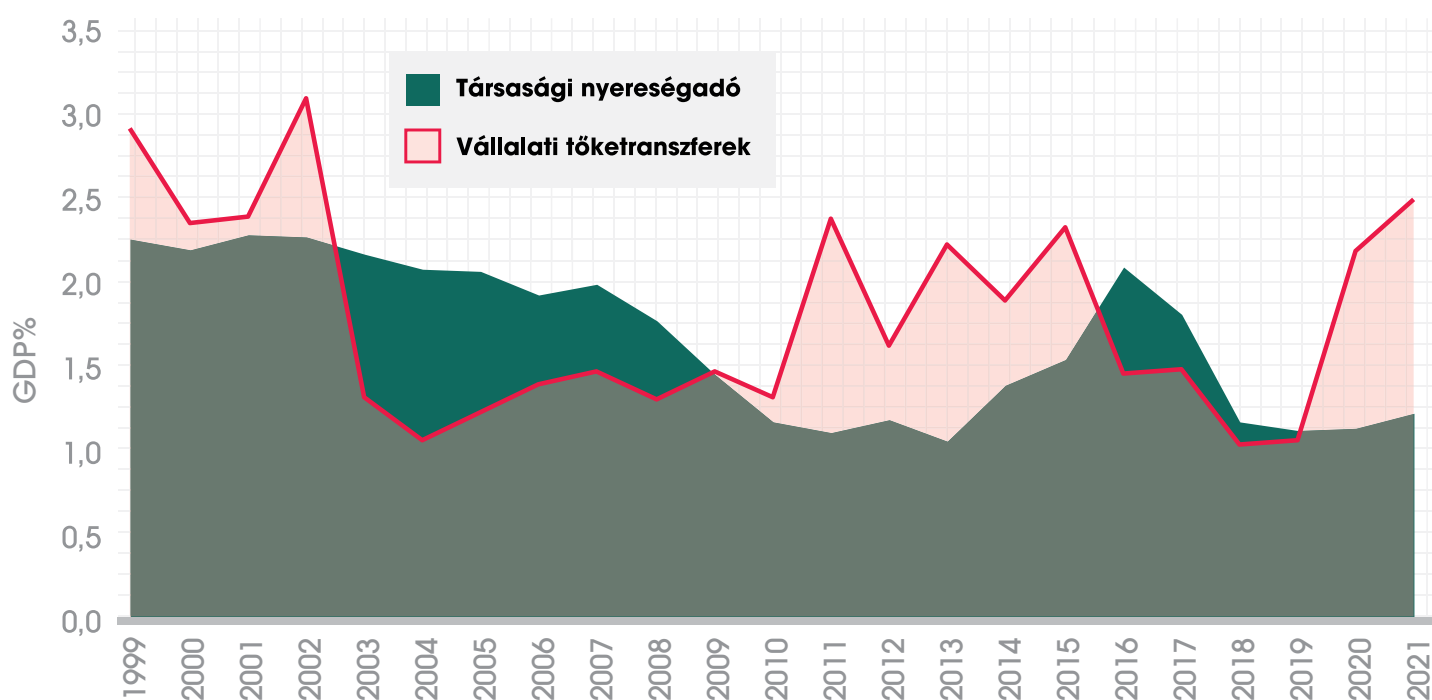
³ Megjegyzés: A közvetlen támogatások a vissza nem térítendő forrásokat jelentik, míg a pénzügyi eszközök jellemzően hittel, kamattámogatással, garanciával vagy kockázati tőkebefektetéssel. Az 1. és a 2. ábra más-más kört fed le, így nem összevethető.

2.1.2. ERŐS ÚJRAOSZTÁS ÉS BELTERJESSÉG

Az FDI mellett a magyar állam a kiemelt ágazatokban fokozottan támogatja a tőkekoncentrációt, valamint általánosan a kkv-kat – ugyanakkor ez a célcsoport méretéhez viszonyítva csak jóval kisebb hangsúlyt kap. A tőkekoncentráció, vagyis a kiemelt szereplők szűk körének kialakulása elsősorban a mezőgazdaság, a pénzügyi szektor, az infokommunikációs szolgáltatások és az építőipar területén indult meg.

A vállalati tőketranszferek esetében (vagyis ahol nincs jelen közbeszerzés, akvizíció stb.) jellemző mintázat, hogy amikor az EU-s források intenzívebben áramlottak az országba (2010–2015, illetve 2018–2021) a vállalatok nagyjából kétszer annyi támogatást kaptak, mint amennyi társasági adó befolyt tőlük (5. ábra). A vállalkozások persze nem csak társasági adót fizetnek, de ha a vállalati befizetések közé minden vállalati forrásadót beleszámolunk, az újraosztás a versenyszférában még így is nagyon jelentős.

5. ábra: Támogatási újraosztás a GDP-n belül: vállalati tőketranszferek, valamint a társaságnyereségadó-bevételek (forrás: a KSH adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai)

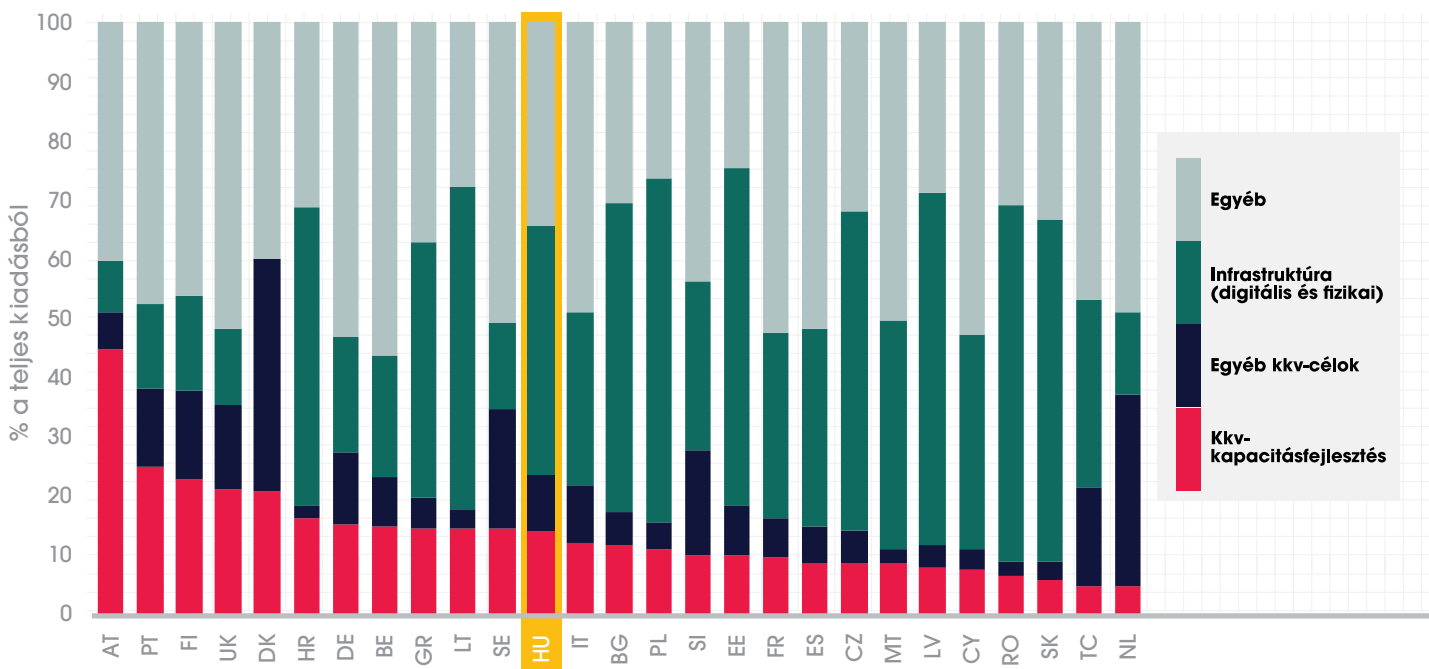
Az újraosztás az EU-s forrásokon belül is megfigyelhető, sőt még úgy is számottevő, ha figyelembe vesszük, hogy az EU-s források esetében a támogatások egy része nem itthon termelődött meg – vagyis a támogatások egy része kapcsán nem újraosztásról beszélünk, hanem részben brüsszeli

„ingyen pénzről”. A koncentráció tetten érhető abban, hogy az elmúlt bő évtizedben megítélt (EU-s forrásból finanszírozott) támogatási összegek 52 százalékát olyan rutinos pályázók kapták, akiknek legalább 5 projektjük volt ebben az időszakban.

2.1.3. A KKV-K VISZONYLAG KEVÉS ÁLLAMI TÁMOGATÁSHOZ JUTNAK

Az EU-ban a kkv-k támogatásának legfontosabb pénzügyi forrását a **kohéziós források** képezik. A támogatások nagy többségét lefedő úgynevezett **operatív programokon keresztüli támogatási célterületek ugyanakkor csak kismértékben kapcsolódtak kkv-fejlesztési célokhoz,**

ehelyett az infrastruktúra-fejlesztés volt a domináns terület (6. ábra). Az, hogy a kkv-célok Magyarországon csekély súllyal vannak jelen, nem lóg ki az európai mintázatból, vagyis e tekintetben a magyar tapasztalat nem különleges. (Az összképen feltehetően az sem módosítana érdemben, ha a nem operatív programokon keresztül kiosztott forrásokról is rendelkeznenk információkkal.)

6. ábra: A 2014–2020-as EU-s költségvetési időszak operatív programokon keresztül kiosztott forrásainak tematikus megoszlása (forrás: az Európai Bizottság adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai)

Ha a multinacionális cégek és a többi vállalat (jellemzően kkv-k) közötti támogatási arányokat hasonlítjuk össze, fontos látni, hogy a vállalati támogatások két fő csatornán keresztül zajlanak:

01 EGYEDI, NAGYVÁLLALATOKNAK SZÁNT TÁMOGATÁSOK

Ezek az elsősorban a multiknak jutó források 2020-ban mintegy 200 milliárd forintot tettek ki

02 SZÉLESEBB KÖZÖNSÉGNEK SZÁNT TÁMOGATÁSI FORRÁSOK

Ideértve az adókedvezményeket, a Széchenyi Kártyát és az operatív programokon keresztül kiosztott forrásokat – ezek

a jelentős mértékben a hazai kis- és közepes vállalkozásokat gazdagító források 2020-ban mintegy 1750 milliárd forintot tettek ki.

Összességében egy multi idecsábításának költsége (és megtérülése) akár nagyságrendekkel nagyobb lehet a közvetlen támogatási összegnél.

Ennek a kétféle támogatási formának az egymáshoz viszonyított arányából az látszik, hogy **közel tízszer annyi támogatás jut a nem nagyvállalatoknak, mint a**

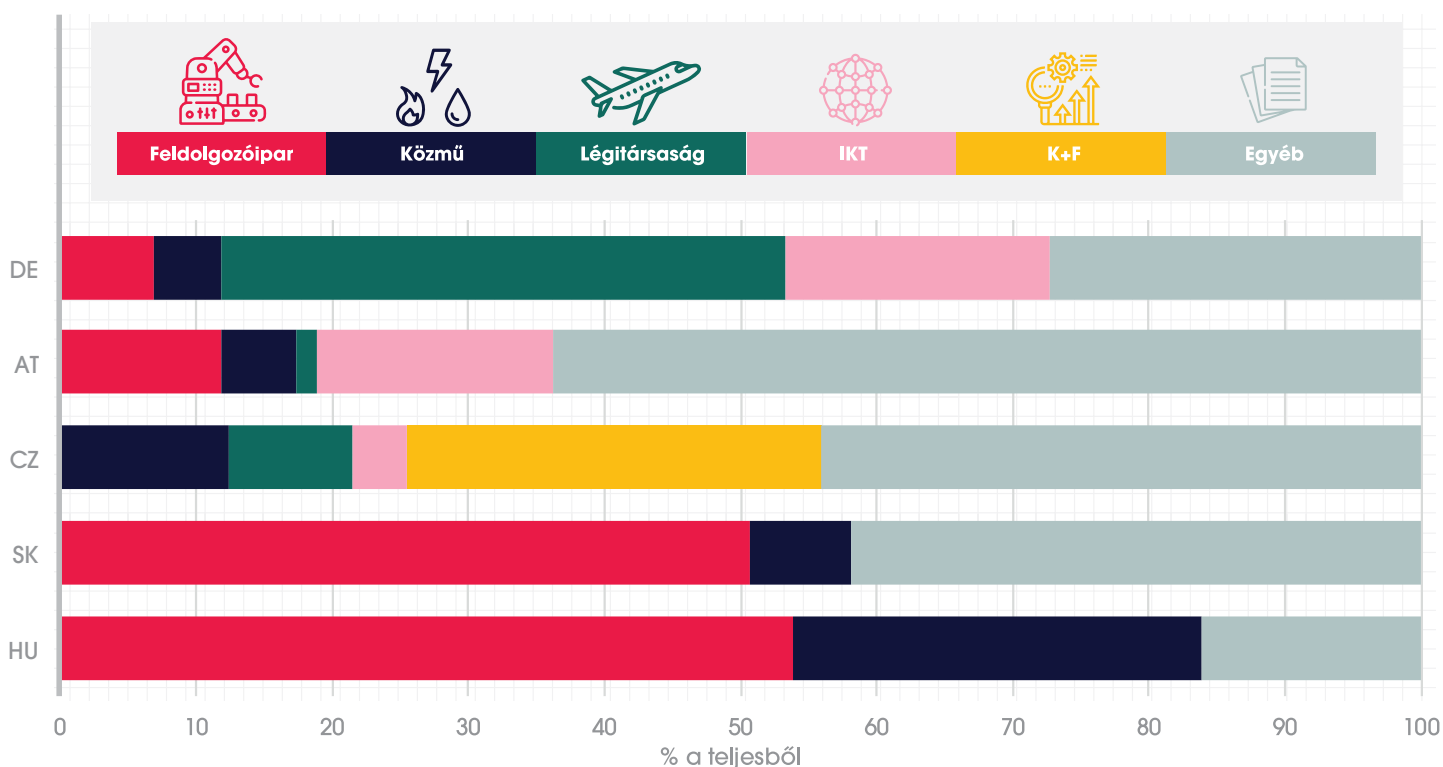
nemzetközi nagyvállalatoknak. Ez első pillantásra erős kkv-túlsúlyt sugallhat – ám ha figyelembe vesszük, hogy a kkv-k abszolút számukat tekintve a vállalati szféra 90 százalékánál jóval többet tesznek ki, valamint hogy eleve a kkv-k esetében van szükség több fejlesztésre, **az egyedi támogatási programok aránya kifejezetten magasnak tekinthető.**

Emellett a **multinacionális vállalatok támogatásának teljes költségét lehetetlen teljes pontossággal megbecsülni.** Ennek az az oka, hogy a feldolgozóipari – főként zöldmezős – beruházások esetén az állam a cég igényeit kiszolgálva gyakran **költséges infrastruktúra-fejlesztéseket is végrehajt:** bekötőutat épít, közművesít, kedvezményesen értékesít telkeket. Így összességében

egy multi idecsábításának költsége (és megtérülése) akár nagyságrendekkel nagyobb lehet a közvetlen támogatási összegnél.

2.1.4. FELDOLGOZÓIPARI FÓKUSZ

Az egyedi alapon kiosztott támogatások és a szélesebb közönségnek szánt támogatások fő célcsoportja Magyarországon az utóbbi EU-s költségvetési ciklus során a feldolgozóipar volt. Hazánk nemcsak Ausztriához, hanem Csehországhoz képest is sokat költött feldolgozóipari cégek támogatására – ebben egyedül Szlovákia vethető össze velünk (6. ábra).

7. ábra: A 20 legnagyobb állami támogatás 2016 és 2022 között, a támogatott cég ágazata szerint (forrás: az Európai Bizottság adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai)⁴

⁴ A COVID miatti rendkívüli támogatások némileg torzíthatják az országok közötti összehasonlíthatóságot, az összképen azonban valószínűleg nem módosítanak nagyságrendileg.

Az eddigiek alapján két egyszerű állításban foglalhatjuk össze a magyar vállalkozásfejlesztés-politika jellemzőit:

01 FDI-alapú fejlődés, feldolgozóipari fókusszal: felzárkózásunkat külföldi működő tőkére építjük, annak ellenére, hogy a sikeres ázsiai vagy nyugat-európai fejlesztőállamok ezzel ellentétes utat követtek.

02 Erős újraosztás: az EU-n belül Magyarország költi a legtöbbet állami támogatásokra: az előző EU-s költségvetési ciklusban évente a GDP 2,4 százalékát, szemben az EU átlagos 1,2 százalékával. Ez a jövedelmek erős újraosztásával jár, mivel még az EU-s források is jelentős hazai költségvetési társfinanszírozást igényelnek.

I 2.2. A KÜLFÖLDI TŐKE ELŐNYEI ÉS HÁTULÜTŐI

A külföldi működő tőke (FDI) jelenléte egyszerre rejt lehetőségeket és kockázatokat. A két legfontosabb előny:

 Mivel ezek a vállalatok rendszerint exporttöbbletet generálnak, ezáltal a makrogazdasági helyzetünkön is javítanak (több devizabevétel, pozitív külkereskedelmi egyenleg, a GDP növekedése).

 Ennek eredményeit áttételesen a többi vállalat is élvezheti, például az árfolyam stabilitása vagy az alacsony kamatok révén.

Az FDI legfőbb hátrányai:

 A jellemzően alacsony hozzáadott értékű termelés, vagyis az úgynevezett összeszerelő tevékenységek magas aránya

 A túl csekély mértékű átgűrűző hatás a magyar gazdaságba (szigetszerű működés, nincsenek ebből kifejlődő önálló magyar cégek).

 A működő tőke az adósságfinanszírozáshoz vagy az uniós támogatásokhoz képest drágább forrás. Bár rövid távon kétségkívül olcsóbb egy külföldi beruházás, mint egy hasonló léptékű fejlesztés államadósságból való fedezése, amiatt, hogy a külföldi tulajdonosok a megtermelt jövedelem jelentős részét hazautalják, hosszú távon összességében drágább forrásról beszélhetünk.

Az FDI tehát csak meghatározott fejlettségi szintig képes többletet hozni, ezt követően azonban már kifejezetten drága finanszírozási forma. Az FDI így önmagában nem elég a közepes fejlettség csapdájából való kilábaláshoz.

Az FDI csak meghatározott fejlettségi szintig képes többletet hozni, ezt követően azonban már kifejezetten drága finanszírozási forma. Az FDI így önmagában nem elég a közepes fejlettség csapdájából való kilábaláshoz.

Egyszerre több tényező is akadályozza az üvegplafon áttörését az FDI-vezérelt magyar gazdaság számára:

 Mivel a külföldi működő tőke jellemzően globális értékláncokban gondolkodik, alig támaszkodik helyi erőforrásokra, ezért sem keletkezik kellő átgűrűző hatás a hazai vállalatok felé. Magyarország Szlovákiával együtt a legalacsonyabb hazai hozzáadott értéket teszi hozzá egy egység exporttermékhez az egész EU-ban. Az importintenzív tevékenység támogatásával valójában egy másik országban lévő egységnek (és az ottani munkaerőnek) nyújtunk keresletet.

Az állami támogatásokhoz és a lekötött munkaerőhöz képest kevés jövedelem keletkezik az FDI-ból. Számos elemzés mutatott rá arra, hogy a szóban forgó külföldi tulajdonú vállalatok különböző módszerekkel jelentősen képesek csökkenteni az adóterhelésüket. A statisztikák szerint emellett a hozzáadott értéken belül alacsonyabb a bérhányad, mint a hazai tulajdonú vállalatok esetében. **Egyszerűbben fogalmazva: egy hazai cég esetében mind a profit, mind a bérek itthon hasznosulnak, a multik esetében azonban nagyrészt csak a bérek.**

A beszállítónak való támogatása sem lehet sikeres stratégia. Ennek az az oka, hogy a termelési láncokon lefelé haladva arányosan csökken a profitráta, azaz még ha egy magyar vállalatot támogatunk is a beszállítói láncban, valójában a multinacionális céget támogatjuk, hiszen az van alkupozícióban a beszállítójával szemben. Erre utal az is, hogy a termelésen jelentkező árrés a járműgyártásban a legalacsonyabb. Mindez azt is jelenti, hogy a magyar vállalatok csak kiegészítő szerepet tudnak játszani, az ide öntött támogatások pedig valójában áttétes transzfert jelentenek a multi megrendelőnek.

A külföldi vállalatok jellemzően támogató feladatokat hoznak hozzánk, amiből jellegükből fakadóan nem képesek további vállalkozások kinőni. Amennyiben a külföldi vállalatok megjelenésének vagy további tőkebeáramlásnak köszönhetően a belföldi vállalatok körében elterjed is az új technológia, know-how és hatékonyabb menedzsment, az nem a finanszírozási módtól (FDI vagy más mód), hanem csakis a vállalatok működésétől és minőségétől függ.

Az FDI-ra épülő gazdaságfejlesztés hozzájárulhat a munkaerőpiaci súrlódásokhoz is: mikroadatokon elvégzett vizsgálatunk eredményei alapján **a külföldi vállalatok jelenléte munkaerőhiányos környezetben munkaerőt szív el más cégektől.**

Kétséges tehát, hogy az FDI-vezérelt magyar fejlesztéspolitika megalapozhatja gazdasági felzárkózásunkat. Bár ez a modell képes közel teljes foglalkoztatást biztosítani, nem kínál receptet a közepes fejlettség csapdájából való kitörésre. Az utóbbi évtizedekben nem sikerült a várt mértékben előrelépni sem a termelékenységi mutatók, sem az életszínvonalbeli felzárkózást jelző mutatók (például az egy főre jutó reálfogyasztás) terén. **Az FDI hazai innovációs kiadásai sem automatikusan hasznosulnak a hazai kkv-szférában.** Bár a külföldi vállalatok adják K+F-ráfordításaink gerincét, a hazai tovagyűrzés a támogatások megfelelő rendszerének híján csak korlátozott, vagyis alig járul hozzá a magyar vállalatok termelékenységének növeléséhez.

Összességében elmondhatjuk, hogy az elsősorban az FDI-ra építő magyar (és szlovák) gazdaságfejlesztési módszer valószínűsíthetően nem hoz felzárkózást. **A pozitív európai példák (például Észtországé) fő tanulsága az, hogy az állami vállalkozásfinanszírozási stratégia csak akkor lehet sikeres, ha előtte az állam az oktatás, az adórendszer és a közigazgatás területén elvégzi a házi feladatát.**

Az állami vállalkozásfinanszírozási stratégia csak akkor lehet sikeres, ha előtte az állam az oktatás, az adórendszer és a közigazgatás területén elvégzi a házi feladatát.

NEM LEHET MINDENT PÉNZZEL MEGOLDANI: ÉSZTORSZÁG SIKERES VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉSI POLITIKÁJA

Az elmúlt évtizedekben a posztoszocialista államok mezőnyében Észtország felzárkózása volt a leglátványosabb. Ebben kiemelkedő szerepet játszott a vállalati szféra: a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok alapján ma Észtországa a közép-kelet európai térség leginnovatívabb vállalati ökoszisztémája. Bár Észtország és Magyarország esetében az FDI-állomány egyaránt fontos szerepet játszik, a kkv-k innovációs teljesítménye köszönőviszonyban sincs egymással:

 Egy átlagos észt kkv másfélszer termelékenyebb egy magyar kkv-nál, és míg az észt kkv-k fele vezetett már be innovációt, Magyarországon csak minden ötödik.

 A közép-kelet európai régió belül Észtországban található a legtöbb, egymilliárd eurósnál nagyobb értékű vállalat is (számszerűen 6), míg a lakosság számban hatszor nagyobb Magyarországon egyetlen ilyen vállalat sem található.

A különbség fő oka az oktatás és a digitalizált közigazgatás kiemelt hangsúlya a gazdaságfejlesztésben, de fontos elem a gazdasági környezet is, a vállalkozásokat támogató adórendszer és közigazgatás is. Egy magyar kkv

ötször több időt tölt adóügyekkel, mint egy észt, de Észtországban a vállalat alapítási költségek és átfutási idők is alacsonyabbak. Emellett az észt vállalkozók kedvezőbbnek ítélik meg a hatósági szabályoknak való megfelelés terhét, valamint a köztisztviselők felkészültségét a fiatal vállalatok speciális igényeire.

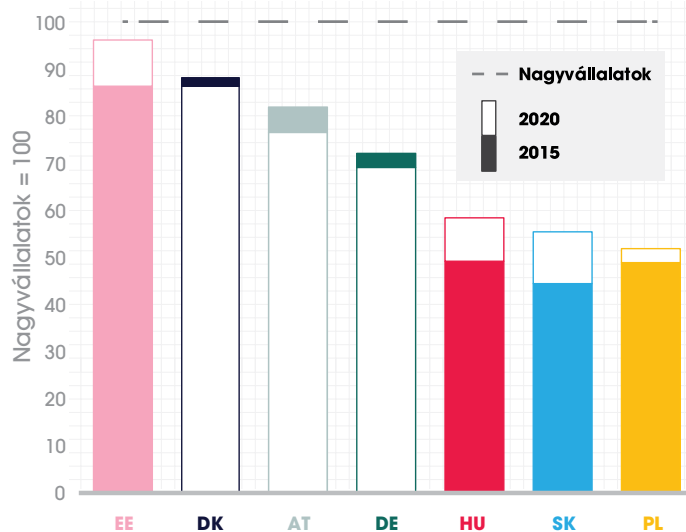
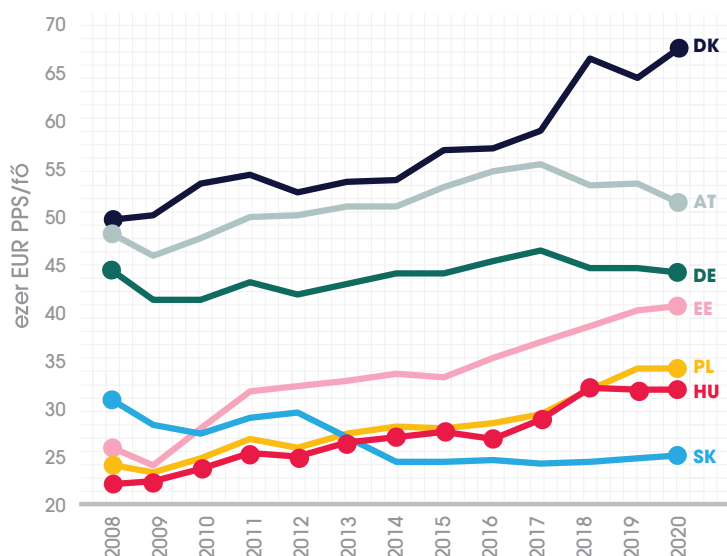
A két ország közötti innovációs szakadékhoz ugyanakkor a legnagyobb mértékben a lakossági készségek magasabb szintje járul hozzá. A közoktatás általánosan magasabb színvonal mellett Észtország a rendszer minden szintjén sokkal előrébb tart a vállalkozói készségek oktatása terén, mint Magyarország vagy akár a teljes kontinens. Valószínűleg a jó készségekből eredeztethető, hogy Észtországban alacsony a vállalkozói kudarcból való félelem is, ami egyértelműen segíti az innovációt.

Összességében, bár hazánkban a vállalkozói támogatási rendszer jóval bőkezűbb, ez nem tud innovációba átfordulni. **Az észt példa arra világít rá, hogy a pénzügyi támogatásoknál sokkal fontosabb a képességek fejlesztése, amihez a jól kalibrált, támogató szabályozói környezet katalizátorként tud hozzájárulni.** Ellenkező esetben a vállalatok támogatása lényegében csak kútba dobott pénz.

I 2.3. HATÉKONYAN TÁMOGATJUK A HAZAI VÁLLALATOKAT?

Milyen hatásuk volt az elsősorban a hazai kkv-kat célzó, nem egyedi alapon kiosztott forrásoknak?⁵ Bár a kkv-k termelékenysége kétségkívül sokat javult az elmúlt öt-hat évben, a felzárkózás mértéke továbbra is szerénynek mondható (8. ábra). Míg egy magyar kkv 2008-ban 22 ezer vásárlóerő-paritáson számolt eurót állított elő egy foglalkoztatottra vetítve, 2020-ra ez a szám 32 ezerre emelkedett. Mindeközben az egyébként is fejlettebb szintről induló Észtország esetében ez az adat 26 ezerről 41 ezer euróra növekedett. A mi esetünkben a növekedés ráadásul annak ellenére maradt alacsony, hogy az elmúlt évtized gazdaságfehérítő intézkedései (online pénztár-

gépek, EKÁER stb.) a kkv-k termelékenységét mérő mutatókat is erősen felfelé torzították. Vagyis a felzárkózás jelentős része valószínűsíthetően nem az uniós támogatásokhoz volt köthető, hanem a gazdaság felferdéséhez. Ráadásul ez az időszak egybeesik a jegybanki lazítások korszakával, amely eleve kedvező finanszírozási környezetet teremtett a korábban hitelkorlátos vállalatok számára is, miközben a globális folyamatok is kedvezőbbek voltak. Mindebből úgy tűnik, hogy erős hátszél mellett sem sikerült látványos ugrást elérni a termelékenység tekintetében, sőt 2018 óta lényegében stagnálást látunk (7. ábra).

8. ábra, bal: a kkv-k munkatermelékenysége vásárlóerő-paritáson; jobb: a kkv-k munkatermelékenysége a nagyvállalatokéhoz (=100%) viszonyítva (forrás: a DIW-ECON és az Eurostat adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai)

A kutatások alapján megállapítható, hogy bár az operatív programokon keresztül folyósított támogatások javítják a vállalatok fő üzleti mutatóit (állóeszközök, létszám, árbevétel), általában nem növelik a hatékonyságot, például a munkatermelékenységet. Magyarországon a

támogatások valamennyi üzleti mutatóra pozitív hatással vannak, azonban a vállalatok hatékonysága nem tudott javulni. Amikor megfigyelhető hatékonyságnövekedés, az jellemzően csak átmeneti. Egyébként is nehéz elválasztani az eredményeket a konjunktúra általános hatásaitól.

⁵ Például Széchenyi 2020, Széchenyi Kártya, MFB hitelei. Ezek a támogatások adják a magyar vállalkozásfejlesztési források 70-80 százalékát.

Összességében a kutatások többsége nem tudta kimutatni az állami támogatások közvetlen hatékonyságnövelő hatását. Ez ugyanakkor nem specifikusan magyar jelenség. Európában is csak kevés esetben volt kimutatható termelékenységnövekedés a támogatott vállalatoknál.

A programok sikeressége szempontjából általában nem a stratégia, hanem a megvalósítás módja számít: például a szelekciós kritériumok, a bírálati szempontok, a támogatási intenzitás. Az elemzések alapján további négy megállapítást tehetünk:

01 A támogatott vállalatok jellemzően nagyobb eséllyel maradnak fenn hosszabb időn keresztül, mint a nem támogatott, hasonló méretű cégek.

Ez a megállapítás azért fontos, mert leszakadó régiókban már a vállalkozások pusztta túlélésének is társadalmi stabilizáló ereje lehet.

02 A kisebb vállalatok támogatása nagyobb hatással bír, míg a vállalat korával párhuzamosan növekszik a jobb hasznosulás esélye is.

03 A túl kicsi és a túl nagy összegű támogatások egyaránt kevésbé hatékonyak, mint a jól eltalált támogatási intenzitás.

04 A kedvezményezettekhez földrajzilag közel elhelyezkedő, de nem támogatott cégek hátrányba kerülhetnek az állami támogatás miatt. Az állami támogatásnak tehát piactorzító hatása is lehet, ami főként a munkaerőpiacon keresztül érvényesül.

A programok sikeressége szempontjából általában nem a stratégia, hanem a megvalósítás módja számít.

Röviden összegezve: a vállalkozásfejlesztési támogatások csak bizonyos esetekben lehetnek hasznosak – **legfőbb előnyük nem gazdasági, hanem szociálpolitikai, amennyiben a segítségükkel a leszakadó térségekben biztosítható a foglalkoztatás.**

Az állami támogatások korlátozott hasznosságára vonatkozó tudományos eredményeket részben maguk az érintettek is megerősítik. Az Egyensúly Intézet vállalkozói és szakértői egyeztetéseinek eredményeit úgy lehet röviden összegezni, hogy szükség van az állami támogatásokra, de – az észet receptnek megfelelően – **jóval többet kellene fordítani az emberi erőforrások általános fejlesztésére, különösen az oktatásra és képzésre.** Az érintetti egyeztetések fő tanulságai:

 A megkérdezett vállalkozások többsége a támogatás nélkül is megvalósította volna az abból finanszírozott beruházást, azonban sokszor az eredeti tervnél nagyobb fejlesztést eszközöltek, illetve előrébb hozták az ilyen irányú kiadásait. Vagyis a támogatások érdemben nem okoztak többlethatást (a beruházás támogatás nélkül is megvalósult volna), ám kedvezően befolyásolták a beruházások nagyságrendjét és időzítését.

 A vállalkozásoknak főként a képzett munkaerő hiánya okoz problémát, ami az oktatás általánosan gyenge minőségével is összefügg. **A versenyképesség útjában álló egyik legfontosabb tényező a munkaerőhiány mellett az állami intézkedések kiszámíthatatlan volta.**

- ▶ **Általános probléma a pályázati rendszer kapcsán a kiszámíthatatlan pályázatindítás és -lezárás.** A siker kulcsa sokszor az, hogy egyes pályázók több időt áldoznak a megfelelő kapcsolatok kialakítására, valamint hogy munkát tudnak adni a nem értékteremtő szereplőknek (pályázatíróknak).
- ▶ **A hazai kkv-k jellemzően a humán tőke tekintetében vannak a legnagyobb hátrányban az európai átlaghoz képest, nem pedig a fizikai tőkéében.** Ezért a támogatási rendszernek is a munkaerő és a technológia javítását kell központba állítania.
- ▶ **Nem a támogatások formája (visszatérítendő pénzügyi eszközök kontra vissza nem térítendő támogatások) a lényeges, hanem a megcélzott eredmény és a folyósító intézmény működése.** A vállalkozások mindkét támogatási formához önrészt biztosítanak (vagy törlesztik a támogatást), így mindenképpen vállalnak kockázatot. A folyósítási csatorna és az elbírálás módszere így szinte biztosan fontosabb a hatékonyság szempontjából.
- ▶ **A támogatási összegeket úgy kell meghatározni, hogy a vállalatoknak megérje a támogatás az adminisztrációs költségeket, de kellő önrészt tegyenek mellé** annak érdekében hogy a kedvezményezettek ne ingyen pénznek érzékeljék a támogatást.

3. AZ EGYENSÚLY INTÉZET SZAKPOLITIKAI JAVASLATAI AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK RENDSZERÉNEK MEGÚJÍTÁSÁRÓL

Mielőtt konkrét szakpolitikai javaslatokat fogalmazunk meg az egyedi támogatások, illetve a szélesebb körnek juttatott vállalati támogatások hatékonyabbá tételéről, mintegy nulladik lépésként le kell szögeznünk: **a vállalkozásfejlesztés legfontosabb és egyúttal leghatékonyabb módja a magyarok tudásába való következetes, intenzív befektetés. A tudásalapú gazdaság és a munkaerőpiac radikális átalakulása időszakában hazánkat kizárólag a saját képességeink megerősítésével állíthatjuk felemelkedő pályára.**

Minden releváns gazdaságfejlettségi mutató esetében szoros összefüggés mutatható ki az oktatás színvonalával, és a jövő gazdaságában ez a kapcsolat csak erősödni fog. Ha sorra vesszük a vállalati szféra legfontosabb strukturális problémáit (a képzett munkaerő hiánya, alacsony hozzáadott érték, elavult termelési technológiák stb.), minden esetben nagyon gyorsan ugyanahhoz a problémához jutunk: a közoktatási rendszer minőségéhez. Ezért kulcsfontosságú, hogy tanuljunk a sikeres gazdasági receptekből: nem a

fejlettség hozza el a jó oktatást, hanem fordítva! **Az emberi erőforrások fejlesztését sem a multinacionális cégek idetelepülésétől, sem a hazai vállalatoktól nem várhatjuk el – a magyar állam elsődleges feladata és felelőssége, hogy a közoktatás gyökeres átalakítása révén megalapozza a közepes jövedelem csapdájából való kitörésünket.** (Az Egyensúly Intézet részletesen is foglalkozott a közoktatás megújításával *Hogyan legyünk okos nemzet? című szakpolitikai javaslatcsomagjában.*)

A vállalkozásfejlesztés legfontosabb és egyúttal leghatékonyabb módja a magyarok tudásába való következetes, intenzív befektetés.

3.1. EGYEDI TÁMOGATÁSOK

A NAGY ÖSSZEGŰ EGYEDI TÁMOGATÁSOKAT HASZNÁLJUK SZOCIÁLIS ÉS PATRIÓTA CÉLOKRA – KIZÁRÓLAG SZABAD VÁLLALKOZÁSI ZÓNÁKBAN TÁMOGASSUNK VÁLLALKOZÁSOKAT!

Az egyedi alapon odaítélt vagy nagy összegű vállalati támogatások rendszerét ezentúl határozza meg a patrióta gazdaságpolitika és a szociálpolitikai szemlélet! Ez utóbbit

szolgálhatja, ha **nagy összegű pályázati konstrukciókkal csak a Szabad Vállalkozási Zónákban (SZVZ) támogatjuk a vállalkozásokat.** Ezek leszakadó térségek, amelyekben lakosságmegetartó és munkahelyteremtő célból különösen indokolt a nagyvállalatok (akár multinacionális vállalatok) támogatása.

Ezekon az övezeteken kívül csak abban az esetben tartunk fenn a támogatási programokat, ha a pályázó vállalja, hogy munkanélkülieket vagy korábban inaktívakat is foglalkoztat! Csak így érhetjük el, hogy a várhatóan továbbra

is megmaradó munkaerőhiány ne okozzon versenyhátrányt a támogatásból kimaradt vállalkozásoknak azzal, hogy a támogatott vállalatok elszívják a korlátos munkaerőt. **A hazai vállalkozások előnyben részesítése jövedelem-tovagyűrűzési szempontból indokolt**, hiszen így a bérek mellett a vállalkozói jövedelem is Magyarországon maradna.

▶ KUTATÁS-FEJLESZTÉSI TÁMOGATÁST CSAK AKKOR FOLYÓSÍTSUNK, HA ANNAK HASZNÁBÓL HAZAI SZEREPLŐK IS PROFITÁLNAK!

A magyar K+F-támogatási rendszer igen bőkezű,⁶ azonban a K+F-támogatás a legtöbb esetben csak a vállalat falain belül hasznosul. Ebben az esetben csak tőke-transzfer történik, miközben tudástranszfer nem zajlik a vállalatok és a többi belföldi szereplő között. Hiába a régiós viszonylatban relatíve magas a K+F-ráfordításaink GDP-arányos mértéke, ha annak gyümölcsei nem válnak széles körben elérhetővé. Ezért a jelenlegi, egyedi alapon pályázható/igényelhető támogatások és jóváírások helyett **kizárólag a kutatóintézetet vagy hazai vállalatokat magukba foglaló konzorciumok és klaszterek kaphassanak K+F-támogatást!** Az állami támogatásokat korlátozó szabályok miatt a hazai tulajdon helyett kkv-kritériumok beemelésével érdemes helyzetbe hozni a hazai vállalkozásokat.

▶ A FELDOLGOZÓIPAR HELYETT TÁMOGASSUK JOBBAN A SZOLGÁLTATÁSOKAT ÉS A KREATÍV ÁGAZATOKAT!

Mind az egyedi, mind az ágazati támogatások gyakorlatában kiemelt kedvezményezett a feldolgozóipar, azon belül is különösen a gépipar (elektronika, gépgyártás, autógyártás), miközben az FDI jelenlegi, legújabb korszakában az

akkumulátorgyártás válik az új főszereplővé. **Magyarország demográfiai, energetikai és természeti adottságai azonban nem teszik lehetővé, hogy ezek az ágazatok hosszabb távon is sikeresek legyenek.** Bár az összeszerelőüzemek nem igényelnek különösebb természeti adottságokat, az ilyen gyárak növelik energiakitettségenket, továbbá jelentős környezeti kockázatot is hordoznak (ezekhez a beruházásokhoz magas víz- és energiaigény párosul). **A magyar hozzáadott érték elsősorban a szolgáltatások területén, illetve a kreatív ágazatokban jelentkezik – az állami támogatásoknak ezeket a szektorokat kell kiemelt célcsoportként kezelniük!**

A magyar hozzáadott érték elsősorban a szolgáltatások területén, illetve a kreatív ágazatokban jelentkezik – az állami támogatásoknak ezeket a szektorokat kell kiemelt célcsoportként kezelniük!

▶ ÚJABB FÜGGŐSÉGEK LÉTREHOZÁSA HELYETT TÁMOGASSUK A ZÖLD ÁTMENETET!

Főszabályként **kizárólag olyan beruházásokat támogassunk, amelyek nem rónak jelentős többleterhet az állami infrastruktúrára, és energetikailag önellátók!** Így elkerülhető, hogy államadósság terhére támogassuk az egyébként is kevés tovagyrűző hatást felmutató vállalatok tevékenységét.

⁶ K+F-támogatás elérhető adóalapcsökkentő kedvezményként összesen mintegy 11,3 százalékos mértékben (9 százalék tao, 2 százalék hipa, 0,3 százalék innovációs járulék). A tao-törvény alapján 25–70 százalékos támogatás érhető el beruházásra. A kutatói bérköltségek járulékának feléig lehet csökkenteni a járulékfizetési kötelezettséget. Ezenfelül számos vissza nem térítendő forrás is elérhető volt az elmúlt 20 évben vállalati pályázók számára.

I 3.2. A MAGYAR KKV-K MEGERŐSÍTÉSÉT SZOLGÁLÓ, A PÁLYÁZÓK SZÉLESEBB KÖRÉNEK SZÁNT TÁMOGATÁSOK

▶ AZ EGYEDI TÁMOGATÁSOKRA SZÁNT KERETEKBŐL CSOPORTOSÍTUNK ÁT ELITPROGRAMJAINKRA – SEGÍTSÜK A NEMZETKÖZI BAJNOKOK LÉTREJÖTTÉT!

A magyar költségvetésben minden évben jelentős közvetlen és közvetett összeg áll rendelkezésre főként multinacionális cégek egyedi támogatására, miközben saját vállalati elitképző programjaink költségvetése jóval szerényebb léptékű. A multikra helyezett hangsúly helyett támogassuk intenzívebben a ma viszonylag kis méretű, de már nagyvállalatnak minősülő (250–1000 fős) cégeket! Az ezek egyedi igényeire szabott, szakaszos fejlesztési programokkal hosszabb távon nagyobb hasznot hajthatunk a gazdaságnak, mint a multinacionális cégeknek juttatott támogatásokkal. A járadékvadászat elkerülése érdekében a siker kritériumaként a külföldi piacszerzést jelöljük meg!

▶ ALACSONYABB TÁMOGATÁSI ARÁNYT A PÁLYÁZATOKBAN – A VÁLLALATOK LEGYENEK ÉRDEKELTEK A SAJÁT SIKERÜKBEN!

Az állami, illetve EU-s támogatások kisebb összegekkel nagyobb önrészt támogassanak! Erre több okból is szükség van. Az uniós támogatásoknál ma a beszállítók a biztos kereslet következtében gyakran magasabb árakkal dolgoznak, vagyis nem hatékonyan használják fel a forrásokat. Erre a kihívásra reagálva a hatóság ma rendszerint a piaci ár alátámasztására vonatkozó dokumentumokat kér be, ami rendkívül időigényes folyamat. A túlárazás kockázatát hatékonyabban csökkentené, ha az állam (illetve az EU) kisebb arányban járulna hozzá egy-egy projekthez, és ezzel párhuzamosan nagyobb önrészt követelne meg – így a pályázók a bejövő ajánlatokkal is

jobban gazdálkodnának. Emellett a keretek is lassabban fogynának ki, enyhülhetne a pályázatok hirtelen lezárása miatti bizalomdeficit, miközben több, korábban nem támogatott szereplő részesülhetne támogatásban. Ezzel együtt is ügyelni kell a fentebb említett ösztönző hatásra, vagyis arra, hogy a támogatás túl kicsi se legyen.

“ A vállalatok legyenek érdekeltek a saját sikerükben! ”

▶ VONJUK BE A BANKOKAT A TÁMOGATÁSOK FOLYÓSÍTÁSÁBA!!

A kutatások alapján a bankokon keresztül folyósított támogatások jellemzően jobban hasznosulnak, mint a hagyományos úton kiosztott források. Ennek egyik fő oka az, hogy a bank hatékonyabban képes begyűjteni a pályázóktól a releváns információkat. A bankrendszeren keresztüli támogatás ellen szól, hogy így a hitelkorlátos cégek (azok a vállalatok, amelyek nem lennének képesek piaci hitelhez jutni) kimaradnak a támogatásokból – ugyanakkor ezek esetében a hitelkorlát támogatások révén való enyhítése a tapasztalatok alapján amúgy sem okoz tartós javulást. A hitelkorlátos vállalatok számára speciális konstrukciókat érdemes kidolgozni, amelyeknek a hitelképesség megerősítését kell szolgálniuk (például képzés, tanácsadás). Ennek a lépésnek mindenféleképpen meg kell előznie a támogatást.

▶ A BANKOKON KERESZTÜL FOLYÓSÍTOTT ÖSSZEGEK MELLÉ A BANK IS TEGYE ODA A PÉNZÉT!

Jelenleg is számos állami támogatási konstrukciót folyósítanak pénzügyintézeteken keresztül. Ezek közös

vonása, hogy **a bank jellemzően hitelközvetítői díjra jogosult, így nem vállal érdemi kockázatot** (főként ha állami garancia is társul a támogatáshoz). Bár ez a gyakorlat oldja a hitelkorlátosságot, összességében mégis gyengébb kimeneteket eredményezhet. Jobb eredményt az hozhatna, ha a bankok erősebb kockázatot vállalnának egy-egy támogatott konstrukcióban, ami érdekeltté tenné őket a jó projektek kiválasztásában.

▶ TÖBB NYILVÁNOS ÉRTÉKELÉST AZ ÚJRATERVEZÉS ÉRDEKÉBEN!

A szakértők között konszenzus uralkodik arról, hogy **különösen fontosak a köztes értékelések, illetve a folyamatos újratervezés, korrekció lehetősége**. A hivatalos (vagyis az állam által megrendelt) értékelő tanulmányok száma ma rendkívül korlátos, és csak a 7 éves finanszírozási időszak lejártával készülnek el, míg a tudományos szféra is csak jellemzően egy-egy, már régen lezárt időszak adatbázisa alapján tud érvényes megállapításokat tenni. **A pályázati adatok ugyanakkor elérhetők, így a vállalati beszámolókkal és egyéb információkkal összekötve folyamatos értékelést tesznek lehetővé. Anonimizáltan tegyük nyilvánossá ezeket az adatokat!** Ezáltal javulhatna a rendszer transzparenciája, illetve gyorsabban elvégezhető lennének a szükséges finomhangolások.

▶ GYORSABB PÁLYÁZATÉRTÉKELÉST!

Az EU-s pályáztatás folyamatát támogató Irányító Hatóság a nagyfokú leterheltség miatt számos esetben kényszerül rá, hogy **túllépje a jogszabályban vállalt határidőket**. Ez a gyakorlatban a beruházások késését, bizonytalanságot, következőképpen kényszerű elhatárolásokat eredményez a vállalatoknál – vagyis az Irányító Hatóságok jelenleg nem képesek megfelelően ellátni a feladatukat. A pályázatok értékelésének gyorsítása érdekében a kapacitásbővítés kézenfekvő lehetősége mellett **ösztönözzük a pénzügyi szereplők nagyobb részvételét a pályáztatás támogatásában!** Hasonló szolgáltatásokat már ma is több bank végez a céges ügyfeleknek a pályázatkészítő tanácsadástól a költségvetés tervezésén át a projektzárás adminisztrációjáig – vagyis a szükséges tudás is megvan ebben a szektorban.

▶ A KIFUTÓ UNIÓS CIKLUSOK FORRÁSAIT HASZNÁLJUK FEL A KÖVETKEZŐ IDŐSZAK TERVEZÉSÉRE!

A hétéves uniós költségvetések közötti átállás időben nem azonnal történik meg, ehelyett gyakran akár több éven átnyúló folyamatról van szó. Az új időszakra szánt fejlesztési források ezekben az átállási időszakokban állnak, így a tagállamoknak kellemetlen döntéseket szükséges hozniuk arról, hogy saját nemzeti költségvetésük terhére átvállalják-e az előfinanszírozást addig, amíg a brüsszeli jogi és pénzügyi keretek létrejönnek. A gyakorlatban ez sok esetben nem történik meg, így a pályázati források befagynak.

“Törekedjünk a finanszírozási rendszer folytonosságának fenntartására!”

Ezért a hazai gazdaságtervezőknek, illetve a Bizottságnak is sokkal hamarabb el kell kezdenie a tervezési folyamatot annak érdekében, hogy ne legyenek nagyobb szünetek a hétéves időszakok közötti átálláskor! Ezek a kényszeridőszakok, amellett, hogy jelentős elvesztegetett idővel járnak, erősítik a gazdaság ciklikusságát, ha például egy válság idején nem állnak rendelkezésre a források, míg a felívelő szakaszokban túlfűthetik a gazdaságot. Emiatt **törekedjünk a finanszírozási rendszer folytonosságának fenntartására!**

▶ SZAKASZOS ELBÍRÁLÁSSAL ERŐSÍTSÜK A PÁLYÁZATI RENDSZER IRÁNTI BIZALMAT!

A jelenlegi pályázati rendszerrel szembeni egyik leggyakoribb panasz az elbírálás kiszámíthatatlansága, valamint hogy a pályázati keretek sokszor túl gyorsan kimerülnek. Ezért **a kiírásokat általánosabb módon hirdessük meg, nagyobb keretekkel, szakaszosan elbírálva a beérkező pályázatokat!** Ez végső soron azt eredményezné, hogy bár kevesebb pályázati kiírás lenne, a nagyobb keretösszegeknek és a folyamatos keret-újratervezéseknek köszönhetően ezek a konstrukciók hosszabb távon is elérhetőek lennének.

▶ **A FEJLESZTÉSI IGÉNYEKHEZ MÉRTEN NAGYOBB ÖSSZEGŰ ÁLLAMI TÁMOGATÁSHOZ LEGYEN FELTÉTEL AZ ALKALMAZOTTAK KÉPZÉSE!**

Bár az emberi erőforrások fejlesztése a hazai vállalkozásfejlesztés talán legnagyobb adóssága és feladata, a vissza nem térítendő forrásoknak még mindig túl nagy része kerül úgy a vállalkozásokhoz, hogy ahhoz nem társul érdemi humántőke-fejlesztési kritérium. **Kedvező támogatási intenzitású állami támogatást csak az alkalmazottak képzése árán lehessen odaitélni!**

▶ **TÁMOGASSUK A VÁLLALATOKAT A NEMZETKÖZI MINŐSÍTÉSEK MEGSZERZÉSÉBEN!**

A kkv-k európai viszonylatban alacsony termelékenységének egyik fő oka az, hogy kevésbé alkalmazzák a modern vállalatirányítási megoldásokat. A nemzetközi termelési és minőségbiztosítási rendszerek (ISO-minősítések) alkalmazása révén két legyet lehet ütni egy csapásra: javul a cégek belső működése, valamint új ügyfelek szerzésében is előnyre válna a vállalkozásnak. **Támogassuk a minősítések megszerzéséhez szükséges vállalati fejlesztések megvalósulását az ezzel járó költségek egy részének átvállalásával!** A támogatás folyósításának feltétele a megcélzott ISO-minősítés megszerzése lenne.

A kkv-k európai viszonylatban alacsony termelékenységének egyik fő oka az, hogy kevésbé alkalmazzák a modern vállalatirányítási megoldásokat.

▶ **ELITPROGRAMOKHOZ IGAZODÓ ÁLLAMI TÁMOGATÁSI KIVÉTELEKET!**

Az állami támogatási szabályok, valamint az auditkockázat mérséklésének szándéka következtében számos komplex vállalati fejlesztési igény nem elégíthető ki hatékonyan. Márpedig **az elmúlt időszak legsikeresebb fejlesztési**

programjai a szakaszos elvet szem előtt tartó, a vállalatok szűk körére koncentráló programok voltak. Az akadályok egy része lehet belföldi (például az Irányító Hatóság vagy a NAV felől érkező) és külföldi eredetű (európai bizottsági szabályok). A Bizottság megközelítése az EU-s támogatások kapcsán az, hogy ezek a források a felzárkózást szolgálják, nem pedig elitvállalatok létrehozását (a K+F-támogatások kivételével, amelyek minden esetben a kiválóságot tartják szem előtt). Ezzel együtt az olyan programok esetében, ahol nem érvényesül jelentős versenypiaci hátrány, továbbá korlátozott és áttekinthető a kedvezményezettek köre és a támogatott tevékenységek mivolta, **egy új, Csoportmentességi rendeletbe foglalt támogatási jogcím az ország fejlődését szolgálná.** Ilyenek lehetnek az innovatív kisvállalkozásokat segítő programok vagy a nemzetközi bajnokok létrehozását célzó kezdeményezések.

▶ **AZ ÁGAZATI FÓKUSZ HELYETT KONCENTRÁLJUNK A HOSSZÚ TÁVÚ TÁRSADALMI IGÉNYEKRE!**

Mind az EU felé vállalt, mind a nemzeti tervezési dokumentumokban megjelennek kiemelten támogatandó ágazatok. Ezek egy része EU-s peremfeltételként értelmezhető (agrártámogatások), mások történelmi adottságokból fakadnak (turisztikai támogatások), míg megint más ágazatok a rendszerváltást követően kerültek kedvezményezett helyzetbe (gépipar, akkumulátorgyártás). **A megfelelő ágazatok kiválasztásakor ugyanakkor kicsi az esély arra, hogy az állam megfelelő mennyiségű információval rendelkezzen a jelenlegi és a jövőben várható piaci folyamatokról, hogy a befektetés mindenképp megtérülő legyen – vagyis nagy a veszélye annak, hogy egyszerűen rossz célterületet választ.** Ehelyett a jelenben is jól azonosítható társadalmi igényekre kell koncentrálnia az erőforrásait. Ilyen egyebek mellett a zöld átállás, a klímaalkalmazkodás, a digitális átalakulás vagy a társadalom előregedése. E területek fejlesztése mind erős állami szerepvállalást igényel, hiszen sok esetben még nem léteznek megfelelő piaci ösztönzők. Másrészt a globális kihívásokra felhalmozott tudástömeg önmagában exportképes is, vagyis hosszabb távon a külkereskedelmi egyenlegnek is használható.

 **HOZZUNK LÉTRE SPECIALIZÁLT
GAZDASÁGFEJLESZTŐ INTÉZMÉNYEKET!**

A kifejezetten fejlesztéspolitikai céllal alapított, specializált intézmények jobb projekteket tudnak létrehozni, hiszen hatékony fejlesztéspolitikát kumulált intézményi tudással lehet folytatni. Ilyen specializált intézmény Magyarországon például a Turisztikai Ügynökség

vagy a K+F-feladatokra létrehozott Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal. Az általános tudást összegző minisztériumok ezzel szemben szervezetileg kevésbé képesek kezelni az igényeket, a minisztériumi logika nem enged megfelelő teret a kísérletezésre. Ezért **a minisztériumok legfontosabb gazdaságfejlesztő tevékenységeit bízuk erre specializált intézményekre!**

AZ EGYENSÚLY INTÉZET JAVASLATAI

A VÁLLALKOZÁS- FEJLESZTÉS MEGALAPOZÁSA

Váljék kiemelt nemzetstratégiai céljá a magyarok tudásába való következetes, intenzív befektetés! *(Az Egyensúly Intézet korábban külön szakpolitikai javaslatcsomagban foglalkozott a témával.)*

A nagy összegű egyedi támogatásokat használjuk szociális és patrióta célokra – kizárólag Szabad Vállalkozási Zónákban (SZVZ) támogassunk vállalkozásokat!

Kutatás-fejlesztési támogatást csak akkor folyósítsunk, ha ezek hasznából hazai szereplők is profitálnak!

EGYEDI TÁMOGATÁSOK

A feldolgozóipar helyett támogassuk jobban a szolgáltatásokat és a kreatív ágazatokat!

Újabb függőségek létrehozása helyett támogassuk a zöld átmenetet!

A MAGYAR KKV-K MEGERŐSÍTÉSÉT SZOLGÁLÓ, SZÉLESEBB PÁLYÁZÓI KÖRNEK SZÁNT TÁMOGATÁSOK

Az egyedi támogatásokra szánt keretektől csoportosítsunk át elitprogramjainkra – segítsük a nemzetközi bajnokok létrejöttét!

Alacsonyabb támogatási arányt a pályázatokban – a vállalatok legyenek érdekeltek a saját sikerükben!

Vonjuk be a bankokat a támogatások folyósításába!

A bankokon keresztül folyósított összegek mellé a bank is tegye oda a pénzét!

A MAGYAR VÁLLALATOK MEGERŐSÍTÉSÉRŐL

TERÜLET

JAVASLAT

A MAGYAR KKV-K
MEGERŐSÍTÉSÉT
SZOLGÁLÓ, SZÉLESEBB
PÁLYÁZÓI KÖRNEK
SZÁNT TÁMOGATÁSOK

Több nyilvános értékelést az újratervezhetőség érdekében!

Gyorsabb pályázatértékelést!

A kifutó uniós ciklusok forrásait használjuk fel a következő időszak tervezésére!

Szakaszos elbírálással erősítsük a pályázati rendszer iránti bizalmat!

A fejlesztési igényekhez mérten nagyobb összegű állami támogatáshoz legyen feltétel az alkalmazottak képzése!

Támogassuk a vállalatokat a nemzetközi minősítések megszerzésében!

Elitprogramokhoz igazodó állami támogatási kivételeket!

Az ágazati fókusz helyett koncentráljunk a hosszú távú társadalmi igényekre!

Hozzunk létre specializált gazdaságfejlesztő intézményeket!

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet jövőorientált szellemi műhely, amely hazánk számára készít jövőképeket, szakmai javaslatokat. Kidolgozni az ország politikai, gazdasági és kulturális jövőképét, szilárd szellemi alapot teremteni a magyarok felemelkedéséhez – a gyorsan változó 21. században az Egyensúly Intézet ezt tekinti egy agytröszt legfontosabb feladatának.

Olyan témákról gondolkodunk, amelyekről kevesebb szó esik a nyilvánosságban, mint kellene. Ilyen téma a robotizáció és az átalakuló munkaerőpiac, levegőnk és folyóvizeink tisztasága, a nemzeti öntudat és a közösségek szerepe egy ország életében, az oktatás jövője, az ország gazdasági kitörési pontjai vagy a megváltozó világrend.

Az Egyensúly Intézet állandó kutatói csapata és tanácsadói testülete közgazdászokból, szociológusokból, politikai elemzőkből, klímaszakértőkből, külpolitikai szakértőkből áll. Sokszínű és magasan képzett, professzionális csapatunk széles körű tapasztalatokkal rendelkezik az akadémiai kutatás és az alkalmazott tudomány területéről egyaránt.

SZAKÉRTŐINK

BOROS TAMÁS

Igazgató és társalapító

Az egyik vezető európai agytröszt, a brüsszeli székhelyű Foundation for European Progressive Studies (FEPS) tudományos tanácsának tagja. A Policy Solutions elemző- és tanácsadó intézet korábbi társtulajdonosa és -igazgatója. Rendszeres vendége volt politikai elemző műsoroknak, gyakran nyilatkozik vezető nemzetközi médiumoknak. Korábban szakértőként dolgozott az Európai Bizottságban és a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumában. Kutatási területe a magyar és az európai uniós politikai kommunikáció, illetve a populizmus.

FILIPPOV GÁBOR

Kutatási igazgató

Korábban országgyűlési szakértőként, majd a Magyar Progresszív Intézet politikai elemzőjeként és vezető elemzőjeként dolgozott. Elemzései, kommentárjai számos hazai és külföldi sajtótermékben megjelentek, televíziós és rádiós műsorok gyakori vendége. Kutatási területe az európai, valamint a magyar szélsőjobboldal, az antiszemitizmus és az iszlamofóbia története és jelene, illetve a modern autokráciák működése.

CERNUS DÓRA

Vezető klíma- és környezetpolitikai szakértő

Tanácsadóként dolgozott a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban, a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Hivatalában és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban, ahol Magyarország álláspontját képviselte különböző EU, ENSZ és OECD fórumokon. Később a Klímapolitika Kutató és Tanácsadó Kft. nemzetközi fejlesztésekért felelős igazgatójaként, majd független környezet- és klímapolitikai szakértőként kamatoztatta tudását. Fő szakterülete a klímapolitika, a levegőtisztaság-védelem és a vízvédelem.

BECSEY ZSOLT

Vezető közgazdász

Gazdaságtervezőként kezdte a pályáját a Nemzetgazdasági Minisztériumban, majd a Magyar Nemzeti Bankban dolgozott közgazdasági elemzőként, később modellezőként. Szakterülete az iparpolitika, a többszektors vektorelemzések, a makroökómia, a kkv-szakpolitika és a versenyképesség.

Egyensúly Intézet

Cím: **H-1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 73.**

Telefon: **+36 1 249 5238**

Honlap: **www.eib.hu**

E-mail: **info@eib.hu**

Facebook

Twitter

LinkedIn

